

nositeľov, od Saracénov cez Tatárov až po Turkov, do roly najnebezpečnejších a najtrvalejších nepriateľov Európy. Boj proti islamu tak nadobudol náboženskú, posvätnú a osudovú dimenziu.

Navzájom rivalizujúce národy si často privlastňovali heroické postavy či mýtické udalosti, pravdaže, často s opačnými znamienkami. Rudolf Habsburský bol v očiach Čechov vrahom kráľa Přemysla Otakara, Rakúšanom však stelesňoval mýtického predka opradeného všetkými cnosťami. Cisára Barbarossu oslavovali Nemci ako osloboditeľa, pre Talianov bol cudzím utláčateľom. Dvaja v podstate podobní bojovníci proti rímskym légiám – Herman a Vercingetorix – sa stali dôležitými protikladnými symbolmi nemeckého a francúzskeho nacionalizmu. Príbeh cheruského vojvodu Armínia (Hermana), ktorého vojsko porazilo Rimanom roku 9 n. l. pri Teutoburskom lese, dostal v 19. storočí profrancúzske zafarbenie a stal sa ústredným zakladajúcim mýtom nemeckého cisárstva.

Obrazy jednotlivých krajín a ich obyvateľstva, ktoré vytvorili stredovekí kronikári, sa v historiografii 19. storočia prispôbovali moderným štruktúram spoločnosti. Napríklad český mýtus o založení štátu, odvolávajúci sa na povesť o povolání Přemysla od pluhu, bol už od 12. storočia súčasťou oficiálnej ideológie stredovekého přemyslovského štátu. V prvej polovici 19. storočia sa s legendou o Přemyslovi a Libuši identifikovali aj nemecky hovoriaci aristokratickí patrioti. Až pod vplyvom Palackého sa povesť nacionalizovala a stala sa nástrojom sebaavedomenia „demokratického“ českého ľudu proti „feudálnej povahe“ Nemcov. Sedliacky pôvod dynastie vyhovoval predstavám o roľníckom živote ako o základe pravej „českosti“. Iný mýtus – o Karolovi IV. – tiež získal v 19. storočí nové poslanstvo: príbeh o zlatom veku katolíckych Čech bol zbavený religiozity a zo zbožného Otca vlasti sa vyvinul podporovateľ slovanského jazyka. Základný pilier českej historickej tradície – príbeh Jana Husa na kostnickom koncile a jeho smrť za pravdu – oslavoval pôvodne aj nemeckých protestantov. V 19. storočí sa z Husovej teologickej pravdy stala pravda národná, sociálna a politická. Dodnes vo forme masarykovskej a havlovskej devízy „Pravda vítězí!“ ovplyvňuje sebaobraz Čechov.

Príkladom transformácie starej history do celonárodného mýtu v období formovania moderného národa je tiež obraz Bielej hory ako národnej tragédie a konca českej samostatnosti. Samotnú bitku na Bielej hore, v podstate nevýznamnú, vyhral cisár vďaka tomu, že stavovské vojsko nedostalo vyplatný žold a rozutekalo sa. Udalosť v žiadnom prípade nebola začiatkom českého útlaku pod jarmom katolicizmu a cudzej dynastie.